

Universiteit
Leiden
The Netherlands

A Grammar of Bantawa : grammar, paradigm tables, glossary and texts of a Rai language of Eastern Nepal

Doornenbal, M.A.

Citation

Doornenbal, M. A. (2009, November 3). *A Grammar of Bantawa : grammar, paradigm tables, glossary and texts of a Rai language of Eastern Nepal*. LOT dissertation series. LOT, Netherlands Graduate School of Linguistics, Utrecht. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/14326>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/14326>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

Dit proefschrift geeft een overzichtsgrammatica van het Bantawa. Hoofdstuk één beschrijft de positie van het Bantawa in geografische, historische, culturele en taalkundige zin. Het Bantawa wordt hoofdzakelijk gesproken in Oost-Nepal, in het bergachtige district Bhojpur. In de laatste volkstelling van Nepal noemden meer dan 350.000 mensen ‘Bantawa’ als hun etniciteit. Binnen het Bantawa taalgebied kunnen tenminste vier dialecten worden aangewezen, nl. het noordelijke Dilpālī, het westelijke Āmcoke, de oostelijke dialecten die rond Dhankuṭā worden gesproken en tenslotte het centrale Hatuvālī dialect. Het Hatuvālī is het onderwerp van deze beschrijving. Het Bantawa maakt deel uit van het ‘Centraal Kiranti’ taxon van de Himalayaanse Kiranti-talen. De Kiranti-talen maken deel uit van de Tibeto-Burmaanse taalfamilie, waartoe ook o.a. het Chinees en Burmaans behoren. Binnen de familie van Kiranti-talen neemt het Bantawa een centrale plaats in, niet alleen geografisch maar ook doordat verschillende omliggende talen zijn geassimileerd aan het Bantawa.

Hoofdstuk twee beschrijft de klankleer van het Bantawa. De fonologie van het Bantawa is betrekkelijk eenvoudig, met een regelmatige inventaris van klinkers en medeklinkers. De fonotactische regels van het kernvocabulaire, de werkwoorden, zijn zeer restrictief. In het Bantawa lexicon bestaat een lettergreep uit een beginmedeklinker, een klinker en, mogelijk, een eindmedeklinker uit de verzameling /p, t, k, m, n, ŋ/. Complexe *onsets* bestaan uit een plosief gevolgd door een van de approximanten /w/ en /j/. Complexe *onsets* komen niet in het kernlexicon voor en zijn indicatief voor ideofonische adverbiale uitdrukkingen. Door simultane occlusie van de glottis is het onderlinge contrast tussen finale stopconsonanten moeilijk waarneembaar, zelfs voor Bantawa sprekers. De onderliggende medeklinker kan vaak worden afgeleid uit de secundaire articulatorische bijzonderheden van de voorgaande klinker. Aan het wordeinde komt de glottisslag niet voor als eigenstandig foneem. De glottisslag in het Bantawa kan het best begrepen worden als een betekenisonderscheidende lettergreepgrens. Omdat de glottisslag alleen betekenisonderscheidend aanwezig is op morfeemgrenzen binnen het woord, is het zinvol om de glottisslag te beschrijven als een structureel onderscheidend foneem, in tegenstelling tot lexicaal onderscheidende fonemen. In een beperkte context kent het Hatuvālī Bantawa een tonaal contrast. Dit contrast gaat terug op een geëlideerde medeklinker die, zo suggereert de prosodische contour van het uitgesproken woord, wel werd geanticipeerd.

Hoofdstuk drie beschrijft de nominale klassen. In het Bantawa kunnen de hoofdwoordsoorten naamwoord, werkwoord, bijwoord betrekkelijk eenvoudig worden onderscheiden. De naamwoorden en werkwoorden kunnen niet alleen op syntactische en semantische gronden worden onderscheiden, maar kenmerken zich ook door een morfologie die specifiek is voor de woordsoort. Bantawa naamwoorden kunnen worden onderverdeeld in zelfstandige naamwoorden, eigennamen en pronomina. Het Bantawa telt elf pronominale categorieën, bestaande uit de combinaties van de eerste, tweede en derde persoon en drie getallen, enkelvoud, tweevoud en meervoud. Binnen de niet-enkelvoudige eerste persoon worden inclusieve en exclusieve vormen onderscheiden. Van deze elf categorieën worden er slechts tien onderscheiden in de vorm van pronomina; het onderscheid tussen het tweevoud en meervoud in de derde

persoon wordt slechts uitgedrukt in de werkwoordsvorm. De naamvalsmarkering van werkwoordsargumenten volgt het absolutief-ergatieve systeem. Alle nominale categorieën kunnen gemarkeerd worden met de ergatieve/instrumentele naamval, de genitivus en de verschillende locatieve, vocatieve en comitatieve naamvallen. Het Bantawa kent verschillende locatieven, die grammaticaal de verticale component van de locatie of richting uitdrukken. Directionele en ablatieve naamvallen zijn samengesteld uit een locativus met een vervolgsuffix. Bezitsrelaties in het Bantawa worden uitgedrukt door middel van pronominale prefixen aangehecht aan naamwoorden. Het vocatieve prefix <a-> 'mijn' moet ook worden begrepen als een pronominaal prefix. Voor bijvoeglijke naamwoorden en sommige onbepaalde deelwoorden kan het derde-persoons bezittelijk prefix <i-> een grammaticale rol vervullen als markering van bepaaldheid. De samengestelde naamwoorden in Bantawa worden ingedeeld in samenstellingen van gelijke delen en samenstellingen van ongelijke delen. Bij de laatste staat het hoofd altijd rechts. Deze indeling wordt semantisch gemotiveerd door te laten zien dat de gecombineerde betekenis van een samenstelling van de eerste soort neerkomt op een optelling van de betekenis van de samenstellende delen, terwijl de betekenis van een samenstelling met ongelijke delen neerkomt op een aanpassing van de betekenis van het hoofd. Dit betekenisonderscheid vindt ook uitdrukking in de syntaxis van de bezittelijke vormen van samengestelde naamwoorden.

Hoofdstuk vier is een inleiding op de klasse der werkwoorden, en behandelt de stamvorming en finiete morfologie van werkwoorden. Het Bantawa is een SOV-taal, hetgeen betekent dat het onderwerp of de agent van de zin vooraanstaat, gevolgd door het eventuele lijdend voorwerp, waarna het werkwoord volgt. Het verbuigende, strikt werkwoordelijke deel van het Bantawa werkwoord bestaat uit een stam van slechts anderhalve lettergreep, dwz. een enkele stam die bestaat uit een enkele lettergreep, en een variant op deze stam voor de pre-vocale vormen die bestaat uit een lexicale uitbreiding van deze stam met een lettergreep-initiële consonant of beginpositie. De pre-vocale en pre-consonantale stammen voor een enkel werkwoord zijn niet altijd voorspelbaar gerelateerd en moeten daarom samen geleerd worden. Het finiete werkwoord van het Bantawa correspondeert in vorm met zowel de agent als patiënt van de werkwoordelijke situatie. Deze congruentie volgt een gemengd ergatief patroon, maar is niet volledig: slechts 44 van de 75 combinatorische mogelijkheden worden uitgedrukt. Het gemengd ergatieve patroon is complex maar laat zich, op hoofdlijnen, uitdrukken in rangordes tussen personen en participanten. De participantenrol is bijvoorbeeld van belang daarin, dat het persoonsprefix van een finiet overdrachtelijk werkwoord altijd correspondeert met de persoon van de agent van het werkwoord. De correspondenties van de suffixen zijn ingewikkelder. De rangorde van personen onderling is onder meer van belang in de correspondenties van getalssuffixen. Deze rangorde komt er op neer dat de eerste en tweede persoon voorrang hebben op de derde. De ordening van alle uitgangen van het werkwoord wordt beschreven volgens een templaats dat beschrijft dat er slechts één prefixpositie is voor werkwoorden, terwijl er tien suffixposities te vergeven zijn voor finiete uitgangen. De positie van het negatieve prefix <man-> varieert per dialect; de plaatsing van dit prefix ten opzichte van de stam en andere prefixen schijnt

afhankelijk van de structurele interpretatie van betreffende werkwoordsvorm. De reflexieve werkwoordsvormen worden gevormd met het duale suffix <-ci>. In werkwoordsvormen die een uitgang op een klinker bevatten wordt ook het reflexieve suffix <-n> ingevoegd.

Naast de indicatieve wijze kent het Bantawa uitgangen die de aanvoegende en bevelende wijs uitdrukken. De irrealis wordt in het Bantawa uitgedrukt door de ondergeschikte zin te markeren met het partikel <de>. Het onderscheid tussen de verleden en toekomstige irrealis wordt uitgedrukt door de werkwoordstijd in de ondergeschikte zin. Opvallend is dat nominalisering van een toekomstige *protasis* is uitgesloten, hetgeen uitdrukt dat een toekomstige irreële situatie, net als de ontkenning daarvan, geen enkele feitelijkheid heeft.

Het vijfde hoofdstuk gaat in op de niet-finiete vormen van het werkwoord in Bantawa. Het Bantawa kent een aantal nominale werkwoordsvormen, die elk een bepaalde grammaticale rol van het werkwoordargumenten uitdrukken. Het actieve deelwoord kent een logische afleiding, maar een groot deel van deze vormen heeft een lexicaal gespecialiseerde betekenis. Naast het actieve deelwoord kent het Bantawa ook een passieve en een, betrekkelijk ongebruikelijk, purposief deelwoord, dat het doel, instrument of de locatie uitdrukt van de werkwoordelijke actie. Het Bantawa kent ook twee converbiale werkwoordsvormen, nl. het simultane en negatief perfecte converbium. Converbia vervullen een bijwoordelijke rol ten opzichte van de bovengeschikte matrixzin en delen noodzakelijk het onderwerp en tijdsframe van de matrixzin. Hoofdstuk vijf beschrijft ook de infinitieve en supiene vormen van het werkwoord. Naast gespecialiseerde niet-finiete vormen kent het Bantawa ook een generieke nominalisator <?o>. Dit hoofdstuk beschrijft ook de toepassing van deze nominalisator op finiete werkwoordsvormen. Genominaliseerde finiete werkwoordsvormen maken onderdeel uit van de samengestelde voltooidde tijdsvormen van het werkwoord en betrekkelijke bijzinnen, maar komen ook zelfstandig voor in factitieve, assertieve en vragende zinnen.

Het zesde hoofdstuk behandelt het onderwerp overdrachtelijkheid of transitiviteit van werkwoorden. Het begrip transitiviteit in het Bantawa houdt meer in dan slechts ariteit, zijnde het aantal participanten in de werkwoordelijke actie, maar heeft ook betrekking op voltooidheid en definitie van de werkwoordelijke situatie. Een aantal transitieve patronen wordt behandeld om toe te lichten welke actantenrollen corresponderen met de finiete werkwoordsvorm. Vervolgens worden de verschillende betekenissen van intransitieve verbuigingen van transitieve werkwoorden beschreven als medio-passieve en anti-passieve vormen. In hoofdstuk zes worden ook de morfologische, derivationele verbanden tussen transitieve en intransitieve werkwoorden in het lexicon beschreven. Naast derivationele transitiviteitsoperaties, kent het Bantawa ook grammaticaal transparante vorming van causatieven, van reflexieven en van wederkerige werkwoorden.

Hoofdstuk zeven van deze grammatica behandelt *in extenso* de vorming en betekenis van samengestelde werkwoorden. Samengestelde werkwoorden in het Bantawa zijn betrekkelijk uniek van vorm, omdat twee finiet verbogen werkwoordsvormen worden samengesteld. De precieze morfologie van samengestelde werkwoorden,

dwz. welke suffixen behouden blijven op het eerste en tweede deel van de samenstelling, wordt beschreven in termen van templaat-morfologie. De semantiek van samengestelde werkwoorden wordt beschreven in termen van aspect en *Aktionsart*. Het tweede deel van een samengestelde werkwoordsvorm, het vectorwerkwoord, voegt altijd aspectuele informatie toe aan het complex. De meest frequente vectorwerkwoorden zijn de werkwoorden van beweging, die naast perfectiviteit soms ook een deel van hun oorspronkelijke directionaliteit uitdrukken. Werkwoorden die een wijze van zijn of verblijven uitdrukken, daarentegen, voegen vrijwel altijd slechts een strikt aspectuele betekenis toe aan het werkwoordelijk complex. De progressieve vormen gebaseerd op het werkwoord *yanma* zijn zo verregaand gegrammaticaliseerd, dat ze moeilijk als samenstellingen herkenbaar zijn. Andere vectorwerkwoorden drukken *Aktionsarten* uit die minder gemakkelijk te generaliseren zijn, zoals de *experiential*, de probatief en een kleine klasse resultatieven. De vectorwerkwoorden kunnen vruchtbaar worden ingedeeld naar vormelijk gedrag, nl. of zij zich in de stamselectie aanpassen aan het hoofdwerkwoord. Het blijkt dat strikt aspectuele vectorwerkwoorden hun stam niet aanpassen, terwijl de andere werkwoorden wel de stamvorm aanpassen aan de transitiviteit van de linkerhelft van samenstellingen. Het onderscheid tussen samengestelde werkwoorden waarvan beide delen wel of niet corresponderen in transitiviteit is fundamenteel. In complexe werkwoorden met een rechterdeel dat een andere ariteit heeft dan het linkerdeel, wordt het linkerdeel nooit verbogen. Deze werkwoordscomplexen hebben een werkwoordelijke stam als hoofd dat een grammaticaal argument ter linkerzijde selecteert. Deze structuur correspondeert met lexicale werkwoorden met twee stamdelen, waarvan het complement zich op dezelfde positie bevindt en een gelijke rol speelt. Werkwoorden met een complement dat een pseudo-objectsrol vervult vormen een geheel woord, maar werkwoorden met een complement dat een pseudo-subjectsrol vervult vallen prosodisch uiteen in twee woorden.

Hoofdstuk acht beschrijft de numeriek kleinere categorieën van het Bantawa. Er zijn maar heel weinig bijvoeglijke naamwoorden in het Bantawa, en vrijwel alle oorspronkelijke bijvoeglijke naamwoorden zijn transparant afgeleid van andere woordsoorten. De rol van adjectiva in predicaatspositie wordt vrijwel altijd vervuld door werkwoordsvormen die een toestand of hoedanigheid uitdrukken. Genominaliseerde werkwoordsvormen vervullen, desgelijks, meestal de rol die adnominale adjectiva in andere talen spelen. Adverbia, daarentegen, zijn een grotere en betrekkelijk zelfstandige klasse. Menig adverbium is afgeleid van een werkwoordsstam, bijvoorbeeld met het versteende suffix <-lo> dat 'wijze' uitdrukt. Er zijn echter ook specifieke morfologische reduplicatieve procedures om expressieve bijwoorden te vormen met het suffix <-wa>, dat eveneens 'wijze' uitdrukt. Adverbia van tijd, plaats en intensiteit zijn veelal lexicaal. De lexicale inventaris van temporele uitdrukkingen als 'vorig jaar' en 'morgen, overmorgen' in het Bantawa is opvallend uitgebreid en kent een eigen systematiek. Het Bantawa kent een verscheidenheid aan *clitics* die het discours of een narratief organiseren in pragmatische zin. Het suffix <-na> wijst het *topic* van het discours aan, terwijl het suffix <-ŋa> juist de nadruk verlegt naar de constituent waarop het is aangehecht. Het Bantawa kent tevens modale partikels, die betekenissen als 'misschien', 'toch' of mirativiteit uitdrukken.

De voegwoorden worden aangehecht aan het werkwoord, waardoor de aldus gemarkeerde zin een structureel ondergeschikte rol vervult met betrekking tot de daarop volgende zin. Deze zinskoppelingen vervullen de rol van voegwoorden in het Nederlands en drukken volgorde, causaliteit, conditionaliteit en dergelijke verbanden uit. De correlatieve constructie drukt middels gepaarde vragende en definiëte pronomina uit welk verband bestaat tussen twee gekoppelde zinnen.

Het partikel <ni> verandert de evidentiële status van een propositie, namelijk zodanig dat deze wordt gekwalificeerd als ‘van horen zeggen’.

Het partikel *k^ha*, ook behandeld in hoofdstuk 8, kent een groot aantal functies. Een aantal hiervan kan op één noemer worden gebracht door dit woord te analyseren als een ‘indefiniët pronomén’. De functies van de vorm *k^ha* als nominaal en werkwoordelijk suffix kunnen worden begrepen als locatief en, misschien daarvan afgeleid, purposief. Deze functies kunnen in verband gebracht worden met mogelijke verwanten van dit woord in andere talen zoals het Lepcha.

Naast het beschrijvende gedeelte bevat deze grammatica ook een aantal appendices. In de eerste appendix zijn teksten opgenomen. Deze teksten zijn voorzien van morfeemglossen en een vrije vertaling per zin. De teksten omvatten een aantal narratieven, beschrijvende teksten, een lied en een recept.

De tweede appendix bevat volledige verbuigingstabellen voor een aantal intransitieve, reflexieve en transitieve werkwoorden, en tabellen voor een samengesteld reflexief en een samengesteld transitief werkwoord.

De derde appendix bevat een woordenlijst van het Bantawa. De nadruk in deze woordenlijst ligt op de werkwoorden, waarvan er meer dan 700 aanwezig zijn, en oorspronkelijke Bantawa nomina.

De laatste appendix bevat een vergelijking van samengestelde werkwoorden in het Bantawa met samengestelde werkwoorden in andere Kiranti-talen. Het blijkt dat talen met betrekking tot het gedrag van samengestelde werkwoorden kunnen worden ingedeeld op een continuüm, variërend van sterk samenstellend tot sterk analytisch. Opvallend is dat de gelijkheid of ongelijkheid van transitiviteit tussen de samenstellende delen zoals beschreven in hoofdstuk zeven, in alle talen een vormelijke uitdrukking vindt. Samengestelde werkwoorden in alle Kiranti-talen zijn asymmetrisch, dat wil zeggen dat slechts een deel van werkwoorden regelmatig voorkomt als vectorwerkwoord. Over alle Kiranti-talen heen zien we dat directionele werkwoorden overal voorkomen in de tweede positie, terwijl aspectuele, statieve werkwoorden minder frequent zijn. Coördinerende samenstellingen, tenslotte, zijn het minst algemeen.